

The birds of Red Book of Ukraine in Kyiv Dnipro floodplane: diversity, distribution and problems of conservation

Mykola Prychepa¹, Ivan Parnikoza^{2,3}

¹ Institute of Hydrobiology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

² National Historical and Architectural Museum “Kyiv Fortress” (Kyiv, Ukraine)

³ State Institution “National Antarctic Scientific Center” (Kyiv, Ukraine)

article info

key words

rare birds, Dnipro floodplain, avifauna, protected area, Kyiv megapolis

correspondence to

Mykola Prychepa; Institute of Hydrobiology, National Academy of Sciences of Ukraine, 12 Volodymyra Ivasyuka Avenue, Kyiv 04210, Ukraine; e-mail: mailto:prychepa1987@ukr.net.

article history

Submitted: 01.04.2026. Revised: 28.05.2026. Accepted: 29.05.2026

cite as

Prychepa, M., & Parnikoza, I. (2026). The birds of Red Book of Ukraine in Kyiv Dnipro floodplane: diversity, distribution and problems of conservation. *GEO&BIO*, 28, 98–113. [Ukrainian, with English summary]

abstract

The study provides a comprehensive review of the rare avifauna of the Dnipro floodplain within Kyiv and its surroundings, covering records from the first half of the twentieth century to the present. It summarizes long-term changes in species occurrence and analyzes their possible causes, with particular attention to the transformation of natural habitats and the expansion of urban infrastructure. These processes have led to a significant reduction in the ranges of several sensitive species, while others have undergone synanthropization. Many birds that rely on the floodplain for breeding and feeding now require targeted conservation measures. During the last 15 years, 47 rare bird species have been recorded in the Kyiv section of the Dnipro floodplain, representing 50.5% of all rare species included in the fauna of Ukraine. However, several species have not been observed in this period, including *Dendrocopos leucotos*, *Emberiza aureola*, *Bubo bubo*, *Lanius senator*, *Monticola saxatilis*, *Tyto alba*, *Glareola nordmanni*, and *Burhinus oedicephalus*, five of which were breeding species. At present, the floodplain continues to serve as a breeding habitat for *Limosa limosa*, *Milvus migrans*, *Haematopus ostralegus*, and *Columba oenas*. It functions as a feeding area for non-breeding individuals of *Sternula albifrons*, *Haliaeetus albicilla*, *Clanga pomarina*, *Circus gallicus*, *Circus pygargus*, *Milvus migrans*, and *Ciconia nigra*, and as a wintering site for *Mareca strepera*, *Netta rufina*, *Bucephala clangula*, *Falco peregrinus*, and *Lanius excubitor*. In addition, the floodplain plays a crucial role as a seasonal migration corridor for numerous rare species, including *Clanga clanga*, *Circus cyaneus*, *Circus macrourus*, *Podiceps grisegena*, *Podiceps auritus*, *Ciconia nigra*, *Aythya nyroca*, *Mergus serrator*, *Pandion haliaetus*, *Hieraaetus pennatus*, *Aquila chrysaetos*, *Grus grus*, *Numenius arquata*, *Gallinago media*, *Asio flammeus*, *Lanius excubitor*, and *Regulus ignicapilla*. Compared with early twentieth-century studies, several species have been newly recorded in the floodplain, such as *Numenius phaeopus*, *Microcarbo pygmaeus*, *Buteo rufinus*, *Aquila chrysaetos*, and *Hydropogon caspia*. Overall, 22 key indicator species and their corresponding floodplain biotopes were identified. Based on these ecological requirements, the authors propose establishing nest protection zones, creating a network of new protected areas of local importance, and incorporating the most valuable sites into the strictly protected zone of the planned Dnipro Islands National Nature Park.

© 2026 The Author(s); Published by the National Museum of Natural History of the National Academy of Sciences of Ukraine on behalf of GEO&BIO. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY-SA 4.0), which permits unrestricted reuse, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Птахи Червоної книги України на заплаві Дніпра в Києві: різноманіття, поширення та проблеми охорони

Микола Причепка, Іван Парнікоза

Резюме. Розглянуто сучасний стан раритетної орнітофауни заплави Дніпра в межах Києва та його околиць, узагальнено дані від початку XX ст. до сьогодення. Проаналізовано зміни у траплянні видів та причини цих трансформацій, серед яких провідну роль відіграють урбанізація та перебування природних комплексів. Внаслідок цього істотно скоротилися ареали низки чутливих видів, тоді як інші зазнали процесу синантропізації. Багато птахів, що використовують заплаву як місця гніздування та кормові майданчики, нині потребують спеціальних заходів охорони. За останні 15 років у межах київської заплави Дніпра зареєстровано 47 раритетних видів, що становить 50,5% від загальної кількості таких видів у фауні України. Водночас не відмічалися *Dendrocopos leucotos*, *Emberiza aureola*, *Bubo bubo*, *Lanius senator*, *Monticola saxatilis*, *Tyto alba*, *Glareola nordmanni* та *Burhinus oedipnemus*, п'ять із яких були гніздовими. Нині заплава виконує функцію біотопу гніздування для *Limosa limosa*, *Milvus migrans*, *Haematopus ostralegus* та *Columba oenas*; кормових майданчиків для *Sternula albifrons*, *Haliaeetus albicilla*, *Clanga pomarina*, *Circaetus gallicus*, *Circus pygargus*, *Milvus migrans*, *Ciconia nigra*; а також місця зимівлі для *Mareca strepera*, *Netta rufina*, *Bucephala clangula*, *Falco peregrinus* та *Lanius excubitor*. Заплава має виняткове значення як коридор сезонних міграцій для *Clanga clanga*, *Circus cyaneus*, *Circus macrourus*, *Podiceps grisegena*, *Podiceps auritus*, *Aythya nyroca*, *Mergus serrator*, *Pandion haliaetus*, *Hieraaetus pennatus*, *Aquila chrysaetos*, *Grus grus*, *Numenius arquata*, *Gallinago media*, *Asio flammeus*, *Regulus ignicapilla* та інших. У порівнянні з дослідженнями початку XX ст. тут виявлено нові види: *Numenius phaeopus*, *Microcarbo pygmaeus*, *Buteo rufinus*, *Aquila chrysaetos*, *Hydropogon caspia*. Виділено 22 ключові індикаторні види птахів та відповідні біотопи заплави, необхідні для їх існування. На основі цих вимог запропоновано створення зон охорони гнізд, формування мережі нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та включення найцінніших ділянок до заповідної зони проєктованого Національного природного парку «Дніпровські острови».

Ключові слова: раритетні птахи, долина Дніпра, орнітофауна, заповідна справа, Київський мегаполіс.

Адреса для зв'язку: Микола Причепка; Інститут гідробіології НАН України, проспект Володимира Івасюка, 12, Київ 04210, Україна; e-mail: prichepa1987@ukr.net.

Вступ

Місто Київ лежить у долині найбільшої річки України — Дніпра. Формування сучасного стану Дніпровської долини в межах Києва має давню історію. Одними з найбільш важливих чинників, що сприяли істотним змінам Дніпровської долини, були господарське використання заплави переважно для викошування сіна, заходи з регулювання водності окремих рукавів (19 ст.), створення водосховищ (1960–70-ті рр.), видобуток піску і намівання берегів під час будівництва житлових масивів (1970–80-ті рр.) (Vishnevsky, 2021; Linnyk *et al.*, 2023). Це викликало формування сучасних обрисів та ландшафтів заплави Дніпра у Києві. Тут треба відзначити зокрема збільшення площі і утворення нових озер на лівобережній та правобережній частині заплави (Parnikoza *et al.*, 2020; Romanenko *et al.*, 2015; Vishnevsky, 2021). Починаючи з 2000-х років і до сьогодні значна частина заплавних біоценозів перебуває у незадовільному стані через посилення процесів урбанізації. Перш за все, бетонування берегів, створення нових набережних, забудова лук кооперативами, перетворення лук та боліт на стихійні сміттєвалища. Це в комплексі сприяє порушенню екологічної рівноваги на цих територіях. Київ ще в середині XX ст. відносили до «зелених» міст з потужною мережею паркових і «блакитних» зон, до певної міри такий статус залишається і тепер.

Це питання є актуальним з точки зору подальшої розбудови Києва, адже останніми роками масиви забудови значною мірою пов'язані з заплавними територіями Дніпра, зокрема лівобережної частини, де за рахунок розвитку інфраструктури та ущільнення забудови звужується частка придатних для існування тварин біотопів. Внаслідок цього прогнозованим є зростання антропогенного навантаження на заплавні екосистеми. Небезпечі підлягають острови, а також водойми, прибережні ландшафти що відбивається на стані місцевого біорізноманіття.

Значну частину цього біорізноманіття становлять птахи. Орнітофауна Києва досить багата, її видове багатство становить 320 видів (Fesenko, 2010). Слід очікувати, що для птахів міста саме заплава Дніпра є одним з найважливіших елементів ландшафтів міста. Зважаючи на це, вже давно виникла потреба окремого тематичного дослідження присвяченого переліку рідкісних птахів заплави Дніпра зведеного на основі усіх доступних джерел. Таке дослідження має враховувати історичну ретроспективу, подібно до того як це було зроблено для ссавців, що мешкають у межах київської заплави Дніпра (Parnikoza & Zagorodniuk, 2021).

Незважаючи на відчутні досягнення в охороні заплавних біотопів у Києві, створених тут об'єктів недостатньо. Це перш за все пов'язано з тим, що значна частина перспективних з точки зору оселищ та кормових біотопів територій не охоплені природно-заповідними територіями. Саме тому вони перебувають у небезпеці бути знищеними, а території, важливі для існування раритетних птахів деградовані. Із зростанням антропогенного пресингу чисельність видів лише зменшуватиметься. Це у подальшому може відображатись на статусі виду на даній території.

Зважаючи на це, на основі встановленої фауни птахів заплави, необхідно визначити біотопи, що є важливими для її збереження. Для цього зокрема доцільно виділити ключові-індикаторні види, що безпосередньо залежні від тих чи інших біотопів заплави та за їх розповсюдженням визначитися з територіями, які потребують заповідання. На основі сучасного стану цих територій необхідно прийняти рішення в якій формі вони можуть бути включені до природно-заповідного фонду України. Це дозволить зберегти потужну блакитну зону вздовж Дніпра, яка об'єднує Євро-азійсько-африканський шлях міграції різних птахів (Dubrovsky *et al.*, 2009; Poluda, 2018).

Метою роботи було здійснити фауністично-природоохоронне дослідження, що передбачало було узагальнити існуючу інформацію про червонокнижні види птахів у межах дніпровської заплави в контексті історичних змін в порівнянні з початком 20 ст., визначити ключові індикаторні види, що залежать від заплави, відповідні важливі біотопи та визначитися з шляхом їх збереження.

Матеріали і методи досліджень

Під заплавою Дніпра в даному дослідженні розумілася заплавна територія з островами та прибережними урочищами від межі Дніпровської водогінної станції та м. Вишгород, а також пригирлової заплави Десни на півночі до Жукового острова, ур. Конча Заспа та лівобережних Осокорівських лук на півдні між с. Вишеньки та Гнідин (див. Parnikoza *et al.* 2020]. Назви елементів заплави (островів та заплавних урочищ) наводимо за Parnikoza *et al.* (2020).

У підготовці цієї роботи використано результати власних спостережень та численні джерела по темі. Від самого початку діяльності Дніпровської біологічної станції на київській заплаві Дніпра почали проводитися систематичні орнітологічні дослідження.

Одні з перших відомостей про орнітофауну долини Дніпра знаходимо у працях М. В. Шарлеманя (Charlemagne, 1909, 1914, 1930, 1933), зокрема у роботах — «Очерк Труханового (Алексеевского) острова», «Матеріали до орнітофауни державного заповідника Конча-Заспа», а також «Замітки про птахів Київщини», А. А. Шумер, А. Г. Шнее (Shummer & Shnee, 1909) «Краткий очерк птиц окрестностей Киева». У цих роботах відзначені унікальні дані по місцях гніздування, термінам міграцій різних систематичних групах птахів, зокрема й рідкісних. Слід згадати про значний внесок у вивчення рідкісних видів птахів цілої низки робіт (Kistyakovsky, 1926; Shcherbyna, 1926; Kryzhanovsky & Zhezherin, 1979; Zybarovsky, 1977; Voinstvensky, 1984). Чимало робіт характеризують зміну орнітофауни в умовах гідробудівництва та формування надзаплавних островів (Klestov, 1982, 1983), а також згадки про зимівлю рідкісних водоплавних птахів (Kistyakovsky & Melnichuk, 1982; Kostyushin, 1998; Kostyushyn & Poluda, 2007;

Kostyushin, 2014), вивченню коловодних видів (Poluda *et al.*, 1986; Atamas & Kukshin, 2010), сов (Loparev, 1996; Atamas *et al.*, 2012), денних хижих птахів (Domashevsky, 2002; Domashevsky & Pismenniy, 2005; Domashevsky, 2012; Moroz *et al.*, 2015). У 2020 р. вийшла ще одна наша праця, у якій детально охарактеризовано низку міських територій, перспективних щодо створення об'єктів природно-заповідного фонду, з наведенням фауністичних списків птахів (Parnikoza *et al.*, 2020; Liubchenko, 2024). Усі ці джерела було проаналізовано нами у цій роботі.

Проводився моніторинг про зустрічі птахів за період з 2010 до 2025 рр. у межах м. Київ, зокрема Дніпровської заплави. Зважаючи на особливості динамічної поведінки птахів, щоб взяти до уваги кожен період життєвого циклу видів, було враховано сезонний аспект спостережень. Спостереження за птахами здійснювали в різні сезони року (2–4 рази впродовж кожного місяця в залежності від сезону та розміру та типу локалітету). Це дозволило уніфікувати статус перебування раритетних видів у межах заплави. Статус птахів оцінювали згідно відповідної градації: мігруючий, залітний, зимуючий, гніздовий, періодично гніздовий, літуючий (Fesenko & Bokotey, 2002). Дослідження проводили у різних біотопах, що представлені на заплаві: заплавні ліси, галерейні ліси, старовікові діброви, чагарникові оселища, сінокісні та високотравні луки, перезволожені луки, осокові, рогозові та очеретяні болота, різнотипні водойми і водотоки, використовуючи комбіновані методи спостереження, зокрема маршрутно-точкові обліки (Fesenko & Bokotey, 2002). Для ідентифікації видів використовували відповідне оптичне обладнання: біноклі 12×5, 10×5, а також цифрові фотоапарати з оптичним зумом. Під час проведення маршрутного обліку використано 960 годин, для здійснення точкових обліків на дослідних ділянках використано 855 годин. Визначення видів здійснювали в польових умовах за візуальними та вокалізованими ознаками, а також в лабораторних умовах за відповідними фотографіями. Підтвердження достовірності визначення птахів, які реєструвались у процесі громадських спостережень, проводилось шляхом наявності фото відповідного виду. Назви таксонів наведено за останнім оглядом птахів України (Fesenko, 2022). Належність видів до Червоної книги України з оцінкою їхнього статусу визначалася за Order (2021).

Проаналізовано низку інформаційних баз даних, а також інформацію, що надали київські природоохоронці, на публічних ресурсах: «eBird» міжнародний проєкт, інтернет-щоденник спостережень за птахами, «iNaturalist», міжнародна база біорізноманіття, «uaBirds», у мережі Facebook, зокрема групах: «Птахи України» і «Бьордвотчинг в Україні». У випадку даних бьордвотчерів у якості доказу спостереження вимагалось фото. Більшість спостережень підкріплені посиланнями та відмічено у подяках.

Ключові індикаторні види визначалися нами за аналогією з роботою (Parnikoza & Zagorodniuk, 2021), де були визначені види, що безпосередньо пов'язані саме з заплавою, пристуність і стан популяцій яких свідчать про стан її збереження. Для виокремлення цих видів проводилася експертна оцінка їх екологічних потреб в залежності від статусу: гніздуєчий, мігруючий зимуючий вид тощо. Інформація щодо екологічних вимог бралася із загальнодоступних джерел (Fesenko & Bokotey, 2002; Fesenko, 2022). На основі біотопів важливих для виокремлених ключових індикаторних видів птахів нами визначалися ділянки заплави, які необхідно охопити охороною.

Результати досліджень

Загальний склад фауни червонокнижних птахів заплави Дніпра у Києві

Загалом у межах заплави Дніпра у Києві зареєстровано 57 види (враховано деякі види, що траплялись на початку 20 століття) птахів, що занесені до Червоної книги України (табл. 1). У подальшому детально розглянуто кожен вид і місця, де його реєстрували, а також статус його перебування у різні періоди дослідження виду.

Особливої уваги заслуговують екотонні зони, де межують два різних біотопи, що посилює загальний фон біорізноманіття. Окремі види потребують для нормальної життєдіяльності

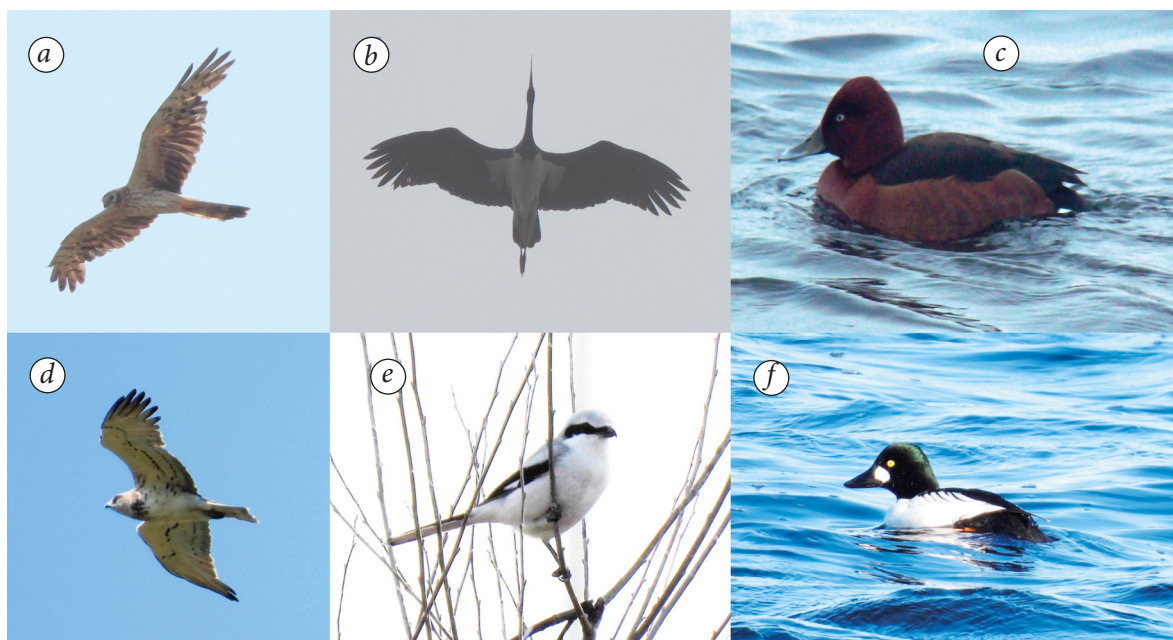

Рис. 1. Фото деяких червонокнижних птахів, що зареєстровані у долині Дніпра: *a* — лунь лучний (луки поблизу житлового району Троєщина); *b* — лелека чорний (острів Муромець); *c* — чернь білоока ♂ (русло Дніпра вздовж парку Наталка); *d* — зміїд блакитноногий (луки поблизу житлового району Троєщина); *e* — сорокопуд сірий (Осокорівські луки); *f* — гоголь зеленоголовий ♂ (русло Дніпра вздовж парку Наталка). Усі фото — М. Причепи.

Fig. 1. Photos of some Red Data Book birds recorded in the Dnipro floodplain: *a* — Montagu's harrier (meadows near the Troieshchyna district); *b* — black stork (Muromets Island); *c* — ferruginous duck ♂ (Dnipro River channel along Natalka Park); *d* — short-toed snake eagle (meadows near the Troieshchyna district); *e* — great grey shrike (Osokorky meadows); *f* — common goldeneye ♂ (Dnipro River channel along Natalka Park). All photos by M. Prychepa.

два типи біотопів (заплавні вербові чи тополеві ліси вздовж водойм, відкриті простори з луками, де вони полюють (шуліка чорний, підорлик малий) (рис. 2).

На початку 20 століття у межах заплави гніздилося 18 видів птахів, які входять нині до переліку Червоної книги України. За останні 15–20 років у межах заплави Дніпра в Києві та його околицях не виявлено 9 видів, що траплялись на початку 20 століття. Слід відзначити, що у цьому переліку наявні гніздові види, зокрема лежень степовий *Burhinus oedichenus* (Linnaeus, 1758), сорокопуд червоноголовий *Lanius senator* Linnaeus, 1758, скеляр строкатий *Monticola saxatilis* (Linnaeus, 1766), дятел білоспиний *Dendrocopos leucotos* (Bechstein, 1802). Крім того, у старших джерелах відмічено зальоти таких видів: пугач палеарктичний *Bubo bubo* (Linnaeus, 1758), пухівка зеленошия *Somateria mollissima* (Linnaeus, 1758), коровайка бура *Plegadis falcinellus* (Linnaeus, 1758), вівсянка лучна *Emberiza aureola* Pallas, 1773, *Glareola nordmanni* von Waldheim, 1842 (Charlemagne, 1932, 1933, 1938) які за останні 10–15 років у межах заплави Дніпра не реєструвались (м. Київ).

Слід констатувати зміну статусу певних видів: сиворакша євразійська *Coracias garrulus* Linnaeus, 1758, сипуха *Tyto alba* (Scopoli, 1769) та балобан *Falco cherrug* Gray, 1834, шуліка рудий *Milvus milvus* (Linnaeus, 1758), які в минулому були гніздовими видами у межах заплави (Charlemagne, 1928), нині являють собою рідкісні залітні види (Moroz *et al.*, 2015; Prychepa, 2019; Liubchenko, 2024). Шуліка чорний *Milvus migrans* (Boddaert, 1783) та голуб синяк *Columba oenas* Linnaeus, 1758 є рідкісними гніздовими видами заплави Дніпра, що періодично змінювали статус упродовж 20 століття (Domashevsky, 2012; Kostyushin *et al.*, 2015). Також у межах заплави впродовж 1950–60-х років почали відмічати крячка каспійського *Hydroprogne caspia* (Pallas, 1770), що не реєструвався до створення каскаду водосховищ (Smogorzhevsky, 1970).

Рис. 2. Фото деяких червонокнижних птахів, що зареєстровані у заплаві Дніпра у Києві. *a* — підорлик малий (Гнідинські луки)? фото О. Жиленко; *b* — сова болотяна (Гнідинські луки), фото О. Жиленко; *c* — орлан-білохвіст (Гнідинські луки), фото О. Жиленко; *d* — скопа західна (Гнідинські луки), фото О. Жиленко; *e* — пташенята шуліки чорного на гнізді (понижзя річки Десни), фото М. Причепа; *f* — нерозень (скидний канал Бортницької станції аерації), фото М. Причепа.

Fig. 2. Photos of some Red Data Book birds recorded in the Dnipro floodplain in Kyiv: *a* — lesser spotted eagle (Hnidyn meadows), photo by O. Zhylenko; *b* — short-eared owl (Hnidyn meadows), photo by O. Zhylenko; *c* — white-tailed eagle (Hnidyn meadows), photo by O. Zhylenko; *d* — western osprey (Hnidyn meadows), photo by O. Zhylenko; *e* — black kite chicks in the nest (lower Desna River), photo by M. Prychepa; *f* — gadwall (discharge channel of the Bortnychi Aeration Station), photo by M. Prychepa.

Важливо відзначити про реєстрації таких видів як мартин каспійський *Larus ichthyaetus* (Pallas, 1773) (Moroz *et al.*, 2015) та баклан малий *Phalacrocorax pygmaeus* (Pallas, 1773) (iNaturalist), кукльон середній *Numenius phaeopus* (Linnaeus, 1758) (Facebook).

Індикаторні види та біотопи для їх охорони

У якості індикаторних видів ми обрали 22 видів птахів, існування яких залежить від стану збереження заплави. При цьому види згруповані відповідно до біотопу, від якого вони залежні (табл. 2). Виживання цих ключових видів визначається збереженням широкого діапазону природних ділянок у межах заплави: елементів активного русла, островів, старорічч, заток, різного типу лісових біотопів сучасної заплави.

Таблиця 1. Видовий склад та статус рідкісних видів заплави Дніпра у Києві. Види, що були зареєстровані на сучасному етапі досліджень, виділені масним. У разі наведення даних, що не належать авторам, подається джерело.

Table 1. Species composition and the status of rare species in the Kyiv Dnipro River floodplain. Species recorded during the current stage of the study highlighted in bold. In cases where data not belonging to the authors are presented, the source is provided.

№	Вид	Статус перебування		Охоронний статус
		Поч. 20 століття	За останні 10–15 років	
1	Казарка червоноголова <i>Branta ruficollis</i> (Pallas, 1769)	Рідкісний залітний: р. Дніпро (Charlemagne, 1930)	Рідкісний залітний: (Chovan & Kazannik, 2014; Liubchenko, 2024)	ЧКУ (вразливий)
2	Лебідь малий <i>Cygnus columbianus bewickii</i> Yarrell, 1830	Не виявлено	Рідкісний залітний: (Liubchenko, 2025)	ЧКУ (рідкісний)

№	Вид	Статус перебування		Охоронний статус
		Поч. 20 століття	За останні 10–15 років	
3	Нерозень <i>Mareca strepera</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний гніздовий та мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928, 1930)	Рідкісний гніздовий: заплавні водойми вздовж БСА (Prychepa & Kovalenko, 2024в), зимуючий (гирло каналу Бортницької станції аерації (БСА), русло Дніпра поблизу парку Наталка), мігруючий: о. Дикий (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), Конча-Заспа (Д. Давидов — iNaturalist), оз. Тягле, з-ка Оболонь, оз. Алмазне (Prychepa & Kovalenko, 2021, 2024а)	ЧКУ (вразливий)
4	Чернь червонодзьоба <i>Netta rufina</i> (Pallas, 1773)	Рідкісний залітний: Конча-Заспа (Charlemagne, 1930)	Рідкісний мігруючий: Погребська Старуха (О. Маховська — Facebook), гирло Десни (О.Шеремет — iNaturalist), з-ка Оболонь (О. Комаровський — uaBird), оз. Небреж (І. Самохін — uaBird), Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024в); зимуючий: гирло БСА)	ЧКУ (рідкісний)
5	Чернь білоока <i>Aythya nyroca</i> (Guldenstadt, 1770)	Рідкісний гніздовий оз. Заспа (Charlemagne, 1928), мігруючий вид (Charlemagne, 1930)	Рідкісний мігруючий: Осокорівські луки (А. Міськов — eBird), русло Дніпра поблизу парку Наталка (Prychepa & Kovalenko, 2024б), оз. Позняки (В. Мосієнко — iNaturalist), оз. Алмазне (О. Маховська — Facebook)	ЧКУ (вразливий)
6	Пухівка <i>Somateria mollissima</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний залітний: р. Дніпро (Charlemagne, 1938)	Не виявлено	ЧКУ (вразливий)
7	Гоголь зеленоголовий <i>Bucephala clangula</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий та зимуючий: р. Дніпро вздовж о. Ольжин, о. Муромець, о. Труханів (Charlemagne, 1914, 1930)	Мігруючий: оз. Йорданське (Prychepa <i>et al.</i> , 2021), оз. Алмазне, оз. Вирлиця, оз. Тягле, русло Дніпро вздовж о-ва Муромець, о. Венеційського, з-ка Доманя (Kovalenko & Prychepa, 2021; Prychepa & Pryshlyak, 2025), оз. Тельбін (С. Любченко — особисте повідомлення) та зимуючий: русло Дніпра поблизу о. Галерний (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), Русанівська протока, русло Дніпра поблизу парку Наталка, гирло БСА)	ЧКУ (рідкісний)
8	Крех середній <i>Mergus serrator</i> Linnaeus, 1758	Рідкісний залітний: затока Старик (Charlemagne, 1933), мігруючий (Charlemagne, 1914)	Мігруючий: оз. Тельбін (О. Шеремет — iNaturalist), оз. Тягле (О. Шеремет — iNaturalist), гирло БСА (С. Любченко-Facebook), о. Дикий (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), о. Оболонський, оз. Алмазне	ЧКУ (вразливий)
9	Голуб синяк <i>Columba oenas</i> Linnaeus, 1758	Мігруючий: (Charlemagne, 1914), рідкісний гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1930)	Мігруючий: урочище Горбачиха, Троєщинські луки, Осокорівські луки, Гнідинські луки, о. Муромець, оз. Лукове, оз. Алмазне, та рідкісний гніздовий: урочище Лісники	ЧКУ (вразливий)
10	Журавель сірий <i>Grus grus</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: о. Муромець (Charlemagne, 1914), о. Ольжин, Конча-Заспа (Charlemagne, 1930)	Мігруючий: о. Муромець, Троєщинські луки, Осокорівські луки	ЧКУ (рідкісний)
11	Пірнікоза сірощока <i>Podiceps grisegena</i> (Boddaert, 1783)	Рідкісний мігруючий: р. Дніпро вздовж Києва (Charlemagne, 1914, 1926), Конча-Заспа (Charlemagne, 1933)	Рідкісний гніздовий: оз. Алмазне та мігруючий: оз. Мартишів (С. Любченко — iNaturalist), оз. Вирлиця, оз. Тягле, оз. Вітовець, оз. Алмазне, русло Дніпра поблизу о. Муромець	ЧКУ (вразливий)
12	Пірнікоза червоношия <i>Podiceps auritus</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний мігруючий: о. Жуків (Charlemagne, 1926), вздовж о. Труханів (Charlemagne, 1914), Конча-Заспа (Charlemagne, 1933)	Рідкісний мігруючий: оз. Вирлиця (Moroz <i>et al.</i> , 2015; О. Шеремет — iNaturalist), оз. Алмазне, оз. Тягле, русло Дніпра неподалік о. Муромець	ЧКУ (вразливий)
13	Лежень степовий <i>Burhinus oedicnemus</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний гніздовий: о. Ольжин, о. Козачий (Charlemagne, 1930)	Не реєструвався	ЧКУ (неоцінений)
14	Кулик-сорока <i>Haematopus ostralegus</i> Linnaeus, 1758	Рідкісний гніздовий: о. Козачий (Charlemagne, 1930), мігруючий: о. Труханів, Конча-Заспа (Charlemagne, 1914, 1928)	Ймовірно гніздовий: урочище Горбачиха (Prychepa <i>et al.</i> , 2023), літучий: о. Муромець, Погребська Старуха (О. Маховська — Facebook), Конча-Заспа (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), мігруючий вид: Троєщинські луки (Prychepa, 2019, 2020), оз. Тягле (Prychepa & Kovalenko, 2024а), оз. Мартишів, оз. Вітовець (С. Любченко — iNaturalist), о. Галерний (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), канал БСА	ЧКУ (вразливий)
15	Кулик-довгоніг <i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний мігруючий: (Charlemagne, 1938), ймовірно гніздовий (Danilovich, 1938)	Рідкісний мігруючий БСА (А. Литвиненко — особисте повідомлення)	ЧКУ (вразливий)

№	Вид	Статус перебування		Охоронний статус
		Поч. 20 століття	За останні 10–15 років	
16	Чоботар синьоногий <i>Recurvirostra avosetta</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний залітний (Charlemagne, 1938)	Не зареєстрований	ЧКУ (рідкісний)
17	Пісочник великий <i>Charadrius hiaticula</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928, 1930)	Рідкісний мігруючий: хутір Рибне (О. Маховська — Facebook)	ЧКУ (рідкісний)
18	Кульон великий <i>Numenius arquata</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: о. Труханів (Charlemagne, 1914), о. Ольжин (Charlemagne, 1930), Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Рідкісний мігруючий: Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024в), Троещинські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024а), Гнідинські луки (Liubchenko, 2024)	ЧКУ (зникаючий)
19	Кульон середній <i>Numenius phaeopus</i> (Linnaeus, 1758)	Не виявлено	Рідкісний залітний: Осокорівські луки (О. Жіленко — Facebook)	ЧКУ (зникаючий)
20	Грицик великий <i>Limosa limosa</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: о. Труханів (Charlemagne, 1914), о. Ольжин (Charlemagne, 1930), Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Рідкісний гніздовий: Осокорівські луки, луки південніше оз. Тягле, Троещинські луки, мігруючий о. Муромець, о. Жуків	ЧКУ (вразливий)
21	Баранець великий <i>Gallinago media</i> (Latham, 1787)	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Мігруючий: Гнідинські луки (С. Любченко — iNaturalist), Троещинські луки (Prychepa, 2019), Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024в)	ЧКУ (зникаючий)
22	Коловодник ставковий <i>Tringa stagnatilis</i> (Bechstein, 1803)	Мігруючий: мілководдя Дніпра неподалік Оболоні (Charlemagne, 1926)	Рідкісний залітний: Осокорівські луки (А. Міськов — uaBirds)	ЧКУ (зникаючий)
23	Дерихвіст степовий <i>Glareola nordmanni</i> Fischer von Waldheim, 1842	Рідкісний залітний: гирло р. Десна (Charlemagne, 1926)	Не виявлено	ЧКУ (зникаючий)
24	Крячок малий <i>Sternula albifrons</i> (Pallas, 1764)	Рідкісний гніздовий: о. Ольжин, о. Козачий (Charlemagne, 1928), мігруючий: затока Лящівка, затока Старик (Charlemagne, 1930), о. Труханів (Charlemagne, 1914)	Мігруючий: оз. Вязки, оз. Тягле, оз. Вирлиця, русло Дніпра поблизу о. Муромець, р. Віта, Конча-Заспа, заплавні водойми на лівобережній частині БСА, канал БСА, з-ка Доманя, Погребська Старуха, літуючий: о. Дикий, о. Галерний (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), протока Чорторій поблизу о. Венеційський, ур. Горбачиха, р. Дніпро неподалік о-ва Оболонського	ЧКУ (рідкісний)
25	Крячок каспійський <i>Hydroprogne caspia</i> (Pallas, 1770)	Не виявлено	Рідкісний мігруючий: Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024а), урочище Горбачиха, о. Дикий (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020)	ЧКУ (вразливий)
26	Мартин каспійський <i>Larus ichthyaetus</i> (Pallas, 1773)	Не виявлено	Рідкісний залітний: затока Оболонь (Moroz <i>et al.</i> , 2015).	ЧКУ (вразливий)
27	Чорний лелека <i>Ciconia nigra</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: Конча-Заспа, о. Ольжин (Charlemagne, 1928, 1930)	Мігруючий: Троещинські луки, Осокорівські луки, оз. Кирилівське, канал БСА (О. Фоміна — uaBirds), літуючий: Гнідинські луки (О. Шеремет — eBird), о. Муромець	ЧКУ (рідкісний)
28	Коровайка буга <i>Plegadis falcinellus</i> (Linnaeus, 1766)	Рідкісний залітний: (Charlemagne, 1938)	Не виявлено	ЧКУ (вразливий)
29	Баклан малий <i>Microcarbo pygmaeus</i> (Pallas, 1773)	Не виявлено	Рідкісний залітний: канал БСА (О. Шеремет — iNaturalist).	ЧКУ (зникаючий)
30	Скопа західна <i>Pandion haliaetus</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: Конча-Заспа, затока Лящівка, затока Старик, оз. Заспа, о. Труханів (Charlemagne, 1914, 1928, 1930)	Мігруючий, реєстрації: Венеційський острів (Д. Медовник), Конча-Заспа (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), заплава Десни між Троещинськими луками та півн. част. о. Муромець, магістральний канал БСА, оз. Коровяче, о. Жуків, протока Десенка (Prychepa & Kovalenko, 2024а)	ЧКУ (зникаючий)
31	Змієїд синьоногий <i>Circus gallicus</i> (Gmelin, 1788)	Мігруючий: Конча-Заспа, о. Жуків (Charlemagne, 1926)	Мігруючий: о. Труханів (В. Романчук), протока Десенка, урочище Горбачиха (Prychepa <i>et al.</i> , 2023) та літуючий вид: Троещинські луки, Осокорівські луки, Гнідинські луки	ЧКУ (рідкісний)
32	Підорлик малий <i>Clanga pomarina</i> (Brehm, 1831)	Мігруючий: Конча-Заспа, о. Труханів, о. Муромець (Charlemagne, 1914, 1930)	Мігруючий: оз. Вирлиця (Д. Петриченко — Facebook), Осокорівські луки, ур. Горбачиха, Троещинські луки, з-ка Оболонь	ЧКУ (рідкісний)
33	Підорлик великий <i>Clanga clanga</i> (Pallas, 1811)	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1930)	Мігруючий: Осокорівські луки (Liubchenko, 2024), Гнідинські луки (О. Шеремет — iNaturalist), Конча-Заспа (І. Кисельова — uaBird)	ЧКУ (рідкісний)

№	Вид	Статус перебування		Охоронний статус
		Поч. 20 століття	За останні 10–15 років	
34	Орел-карлик <i>Hieraetus pennatus</i> (Gmelin, 1788)	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Рідкісний мігруючий: (Троещинські луки, Осокорівські луки)	ЧКУ (рідкісний)
35	Беркут <i>Aquila chrysaetos</i> (Linnaeus, 1758)	Немає відомостей	Рідкісний мігруючий: Позняки (В. Мосієнко — Facebook), Троещинські луки (Moroz <i>et al.</i> , 2015), Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024 в), затока Доманя (Prychepa & Kovalenko, 2024a), русло Дніпра між о. Муромець і о. Оболонський	ЧКУ (вразливий)
36	Лунь лучний <i>Circus pygargus</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Рідкісний літучий: луки південніше оз. Тягле, Гнідинські луки, мігруючий: ур. Горбачиха (Prychepa <i>et al.</i> , 2023), Троещинські луки, Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024a)	ЧКУ (вразливий)
37	Лунь польовий <i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1758)	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Мігруючий: руслова частина Дніпра між о. Муромець та о. Оболонським, о. Муромець, ур. Горбачиха, о. Труханів, Троещинські луки, Осокорівські луки, періодично зимуючий луки південніше оз. Тягле	ЧКУ (рідкісний)
38	Лунь степовий <i>Circus macrourus</i> (Gmelin, 1770)	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Рідкісний мігруючий: Троещинські луки (Moroz <i>et al.</i> , 2015; О. Маховська — Facebook, О. Шеремет — iNaturalist), Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024в)	ЧКУ (зникаючий)
39	Шуліка чорний <i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	Рідкісний гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1930), літучий: о. Труханів (Charlemagne, 1914)	Рідкісний гніздовий: о. Муромець, гирло Десни, о. Жуків, мігруючий: вздовж Дніпра навпроти о. Гідропарк (В. Мосієнко — iNaturalist), ур. Горбачиха (Prychepa & Kovalenko, 2025), літучий: Конча-Заспа (В. Маломуж — особисте повідомлення), о. Покал (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), Осокорівські луки, Троещинські луки, затока Лящівка, о. Тополевий	ЧКУ (вразливий)
40	Шуліка рудий <i>Milvus milvus</i> (Linnaeus, 1758)	Ймовірно гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Рідкісний залітний: Осокорівські луки (В. Романюк — uaBirds)	ЧКУ (зникаючий)
41	Орлан-білохвіст <i>Haliaeetus albicilla</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928), мігруючий затока Лящівка, затока Старик (Charlemagne, 1930)	Рідкісний гніздовий: ур. Лісники, зимуючий: о. Галерний (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), канал БСА, о. Муромець, мігруючий: оз. Тельбін (С. Любченко — iNaturalist), Конча-Заспа (Parnikoza <i>et al.</i> , 2020), урочище Горбачиха, о. Жуків, Троещинські луки, оз. Кирилівське, оз. Лукове, літучий: луки південніше оз. Тягле, русло Дніпра вздовж о. Великий Північний, о. Труханів, Оболонської затоки	ЧКУ (рідкісний)
42	Канюк степовий <i>Buteo rufinus</i> (Cretzschmar, 1829)	Не виявлено	Рідкісний залітний: Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024a), Гнідинські луки (О. Шеремет — eBird)	ЧКУ (рідкісний)
43	Сова болотяна <i>Asio flammeus</i> (Pontoppidan, 1763)	Рідкісний гніздовий та мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1930)	Рідкісний мігруючий: Осокорівські луки (Prychepa & Kovalenko, 2024a), Троещинські луки (Moroz <i>et al.</i> , 2015), о. Труханів	ЧКУ (рідкісний)
44	Сипуха <i>Tyto alba</i> (Billberg, 1828)	Рідкісний гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928; Popov, 1932)	Рідкісний залітний: багатоповерхівка міста (Kuzmenko, 2021)	ЧКУ (зникаючий)
45	Сичик-горобець <i>Glaucidium passerinum</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний залітний: р. Сирець (Charlemagne, 1926)	Рідкісний залітний: Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка (Liubchenko, 2024)	ЧКУ (вразливий)
46	Сичик волохатий <i>Aegolius funereus</i> (Linnaeus, 1758)	Не виявлено	Рідкісний залітний: парк Наталка (Liubchenko, 1924)	ЧКУ (вразливий)
47	Пугач палеарктичний <i>Bubo bubo</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний літучий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Не реєструвався	ЧКУ (рідкісний)
48	Совка євразійська <i>Otus scops</i> (Linnaeus, 1758)	Рідкісний гніздовий: о. Жуків (Charlemagne, 1928)	Періодично гніздовий: урочище Горбачиха (Prychepa & Kovalenko, 2025)	ЧКУ (рідкісний)
49	Сапсан <i>Falco peregrinus</i> Tunstall, 1771	Мігруючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928, 1930)	Мігруючий: БСА, русло Дніпра між о. Муромець та о. Оболонської коси, Троещинські луки, зимуючий: урбанізовані території в межах лівобережних високоповерхівок (Liubchenko, 2024), ймовірно періодично гніздовий (Domashevsky, 2021)	ЧКУ (рідкісний)

№	Вид	Статус перебування		Охоронний статус
		Поч. 20 століття	За останні 10–15 років	
50	Балобан <i>Falco cherrug</i> Gray, 1834	Рідкісний гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Рідкісний залітний: урбанізована територія Києва (Moroz <i>et al.</i> , 2015)	ЧКУ (вразливий)
51	Сиворакша євразійська <i>Coracias garrulus</i> Linnaeus, 1758	Рідкісний гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1939)	Рідкісний залітний: гирло Десни (Prychepa, 2019)	ЧКУ (зникаючий)
52	Дятел білоспиний <i>Dendrocopos leucotos</i> (Bechstein, 1802)	Ймовірно гніздовий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1928)	Не реєструвався	ЧКУ (рідкісний)
53	Сорокопуд сірий <i>Lanius excubitor</i> Linnaeus, 1758	Мігруючий: Конча-Заспа, о. Труханів (Charlemagne, 1914, 1933) та зимуючий: Конча-Заспа (Charlemagne, 1933)	Мігруючий: Осокорівські луки, ур Горбачиха, Троєщинські луки, о Муромець, зимуючий: Осокорівські луки, луки південніше оз. Тягле, Троєщинські луки	ЧКУ (рідкісний)
54	Сорокопуд червоно-головий <i>Lanius senator</i> Linnaeus, 1758	Рідкісний гніздовий (Charlemagne, 1938)	Не виявлено	ЧКУ (рідкісний)
55	Скеляр строкатий <i>Monticola saxatilis</i> (Linnaeus, 1766)	Рідкісний гніздовий (Charlemagne, 1938)	Не виявлено	ЧКУ (рідкісний)
56	Вівсянка лучна <i>Emberiza aureola</i> Pallas, 1773	Рідкісний залітний: о. Ольжин (Charlemagne, 1932)	Не реєструвалась	ЧКУ (зникаючий)
57	Золотомушка червоночуба <i>Regulus ignicapilla</i> (Temminck, 1820)	Дані відсутні	Залітний: оз. Тягле (О. Шеремет — iNaturalist), Русанівська протока (С. Любченко — iNaturalist), канал БСА (Д. Марчук — Facebook), оз. Алмазне (О. Маховська — Facebook)	ЧКУ (неоцінений)
Всього		48	47	

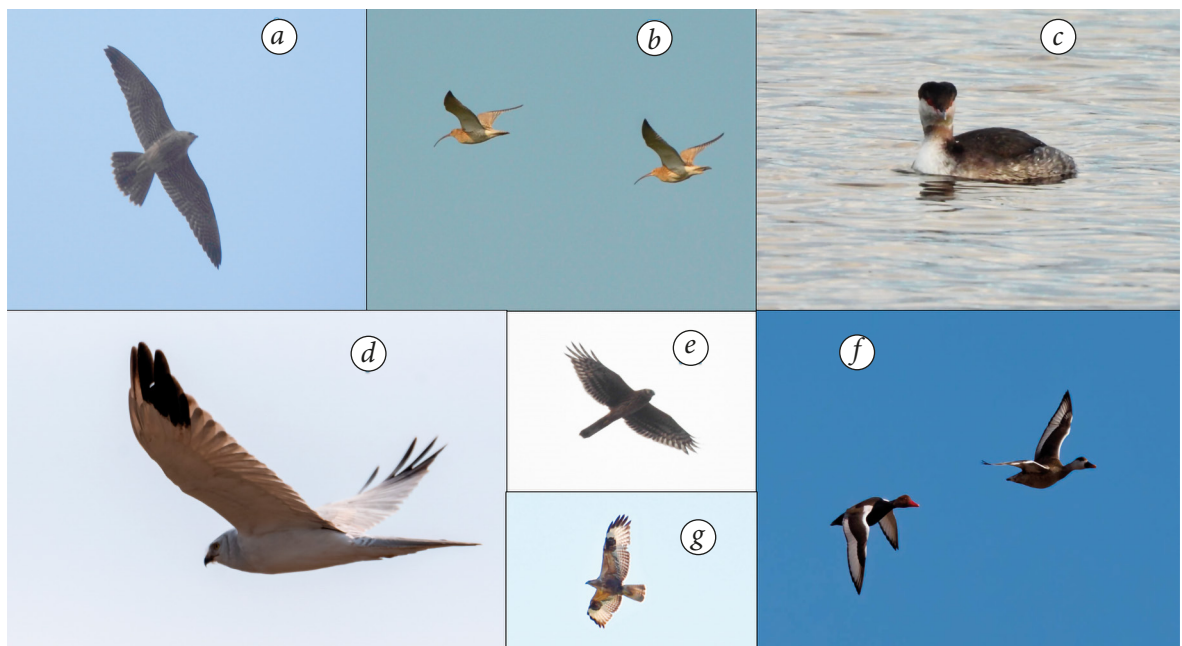

Рис 3. Фото деяких червонокнижних птахів, що зареєстровані у долині Дніпра: *a* — сапсан (о. Оболонський); *b* — кульон великий (Осокорівські луки), фото С. Маломуж; *c* — пірникоза червоношия (русло Дніпра поблизу Оболонського о-ва); *d* — лунь степовий (Осокорівські луки), фото Д. Петриченко; *e* — лунь польовий (♀) (русло Дніпра поблизу Оболонського о-ва); *f* — канюк степовий (Гнідинські луки), фото О. Шеремет; *g* — чернь червонодзьоба (оз. Коровяче), фото С. Любченко.

Fig. 3. Selected records of Red Data Book birds from the Dnipro floodplain: *a* — peregrine falcon (Obolon Island); *b* — Eurasian curlew (Osokorky meadows), photo by S. Malomuzh; *c* — horned grebe (Dnipro River channel near Obolon Island); *d* — pallid harrier (Osokorky meadows), photo by D. Petrichenko; *e* — hen harrier (♀) (Dnipro River channel near Obolon Island); *f* — long-legged buzzard (Hnidyn meadows), photo by O. Sheremet; *g* — red-crested pochard (Korovia Lake), photo by S. Liubchenko.

Важливе значення становить також збереження низки паркових комплексів у межах заплави Дніпра, зокрема розташованих там озер. Високий рівень залежності від стану заплави демонструє більшість лучних (кампофільних) (грицик великий, лунь лучний) (рис. 1), болотних видів (баранець великий, кульон великий) птахів. Саме тому збереження на островах та урочищах заплави Дніпра лучних біоценозів є складовою частиною охорони цих птахів. Яскравим прикладом можуть слугувати угруповання грицика великого, популяція якого в останні 10–20 років істотно скоротилась у країнах Європи (Strus & Shydlovskyy, 2016). Мають бути охоплені охороною лучні біоценози, розташовані за межами Дніпровської заплави, що дозволить вільному розповсюдженню низки видів без бар'єрних перешкод, зокрема зеленого коридору, який оминає урбанізовану частину міста. Ці екосистеми потрібні цим видам для відтворення, літнього чи зимового перебування, або зупинки під час міграцій. Деякі види, як наприклад гоголь, крех середній, потребують одразу кількох типів біотопів, що збереглися в заплаві Дніпра в Києві. Зазначимо що наведені дані, щодо поширення ключових видів є далеко не повними. Необхідно провести додаткові ретельні дослідження поширення на заплаві таких видів, як грицик великий, голуб синяк, з метою оцінки розмірів їхніх популяцій та стану важливих для них біотопів. Увагу варто приділити й шуліці чорному як виду, який є одним з найважливіших індикаторів природного стану заплави, зокрема збереження заплавних тополевих та вербових лісів, а також нормальної кормової бази вздовж водойм та боліт. З огляду на стан популяцій низки видів птахів, що не занесені до Червоної книги України у заплаві, їх необхідно взяти під регіональну охорону чи внести до Червоної книги України. Зважаючи, що наша праця була присвячена червонокнижним видам, до перелік індикаторних видів заплави вони тут не потрапили.

Практичні заходи з охорони раритетної орнітофауни в заплаві Дніпра у Києві

Наявність перерахованих вище індикаторних видів і відповідних біотопів, є вказівником для пошуку відповідних територій в межах заплави Дніпра в Києві як кандидатів до включення до природно-заповідного фонду.

У таблиці 2 ми наводимо для кожного типу біотопів такі конкретні території сучасної заплави. При цьому слід зазначити, що для деяких типів біотопів їх зберіглося більше, тоді як для інших значно менше. Зокрема, це стосується старорічч представлених наразі Погребською Старухою, озером Конча, та протоками поблизу острова Рославський.

Для всіх без виключення не охоплених охороною ділянок природних біотопів важливих для збереження ключових, індикаторних видів птахів ми рекомендуємо наступні кроки збереження. Перед або одночасно з реалізацією великого обсягу задач із заповідання окремих вищезазначених об'єктів заплави необхідно застосувати найбільш оперативний з юридично існуючих в Україні механізмів охорони птахів — створення зон охорони гнізд для гніздуючих в межах Київської заплави видів. Другим кроком має стати створення об'єктів природно-заповідного фонду України місцевого значення — пам'яток природи (особливо в випадку лісових біотопів) та заказників місцевого значення з обмеженнями, що відповідають вимогам окремих видів (див також Parnikoza & Zagorodniuk, 2021). Таким шляхом необхідно зберегти наступні об'єкти заплави Дніпра у Києві: затока Верблюд та фрагменти Оболонської заплави, озеро Біле (Центральне) на Оболоні, узбережжя Оболонської затоки та основа Оболонської коси (та можливо острів Оболонської коси), ланцюг озер Опечень, парк Моряків на Рибальському півострові, урочище Наталка з заплавленим лісом під опорами Північного мосту, північна частина острова Муромець, Погребська Старуха, Вигурівські озера, урочище Запісоччя (Північне та фрагмент прибережної смуги Запісоччя Південного), фрагмент заплавних біотопів на південь від проспекту Шухевича — урочище Лелечине, острів Лопуховатий, острів Оболонський, затока Вовкувата, урочище Горбачиха і північна частина острова Долобецький, більша частина Труханового острова, південна частина острова

Таблиця 2. Ключові (індикаторні) види червонокнижних птахів, необхідний для них тип біотопу та його відповідники на заплаві Дніпра в м. Києві.

Table 2. Key Red Data Book bird species, their required biotope types, and their counterparts in the Dnipro floodplain within Kyiv.

№	Індикаторні види	Біотопи	Конкретні території Київської заплави, що відповідають вимогам для видів
1	Гоголь, крех середній, нерозень, пірникоза червоношия, пірникоза сірощока, скопа	Руслова частина Дніпра з відкритими плесами	Ділянка поблизу о. Оболонської коси, мілководдя поблизу о. Венеційський, о. Муромець (північна частина), острови поблизу о. Жуків
2	Кулик-сорока, крячок малий, пірникоза червоношия, гоголь, крех середній	Мілини, пляжі і острови з рештками природного гідрорежиму	о. Пташиний, ділянка поблизу північної частини о. Муромець, ділянка поблизу о. Облонський, острів-мілина біля о. Венеційський, о-ви Малі, о. Великий Південний та о. Сателіт, о-ви Куличиний Північний та Куличиний Південний, о. Тополевий, о. Довгий, о. Рачий, о. Проміжний та Ольжин, о-ви Намистини, о. Фалеева, о. Дикий разом з о. Малий Дикий, ур. Княже, о. Рославський, о. Покал і прилеглі малі острови
3	Шуліка чорний, лелека чорний	Староріччя	Погребська Старуха, озеро Конча, протоки поблизу о. Рославський
4	Шуліка чорний, орлан-білохвіст, крячок малий	Заплавний вербово-тополевий ліс	о. Великий Північний, північна частина о. Муромець, ур. Сваромський Ріг, ур. Запiсоччя Пiвнiчне та фрагмент прибережної смуги Запiсоччя Пiвденного, ур. Келійки, о. Вербовий, ур. Калиновий Ріг, заплавний ліс під опорами Північного мосту, о. Лопухуватий, о. Оболонський разом з розташованим поруч о. Шарлеманя, о. Міжмостний, о. Крайній, північно-західний край о. Муромець–ур. Кільнище, ур. Горбачиха і північна частина о. Долобецький, о. Труханів, південна частина о. Венеційський, о. Малий Гідропарк, ур. Покал–Галерний острів, включаючи півострів Гострий, ур. Княже, о. Покал, о. Рославський, о-ви поблизу о. Жуків, ур. Конча-Озерна, урочище Лелечине
5	Орлан-білохвіст, голуб-синяк	Заплавні мішані старовікові ліси	О. Вальковський, заплавна діброва вздовж оз. Лукове, о. Міжмостний, півострів Лісовий (Східний) о. Труханів
6	Крех середній, гоголь, пірникоза сірощока, пірникоза червоношия, орлан-білохвіст	Лентичні біоценози, затоки	Затока Доманя, Вигурівські озера, затока Верблюду та фрагменти Оболонської заплави навколо неї, оз Біле (Центральне) на Оболоні, узбережжя Оболонської затоки та основа Оболонської коси, затока Вовкувата, ланцюг озер Опечень, рештки Дарницької заплави, оз. Біле (Жандарка), оз. Тельбин, оз. Нижній Тельбин, ур. та затока Берковщина, штучні озера на Позняках на північ від проспекту Бажана, оз. Видубицьке, оз. Вирлиця, оз. Відро.
7	Лунь польовий, лунь лучний, сорокопуд сірий, зміїд, грицик великий, підорлик малий, орел-карлик, крячок малий	Високотравні луки та сінокоси	Урочище Змійки, ур. Келійки, ур. Сваромський Ріг, ур. Кільнище, заплава (на південь від оз. Тягле), Гнідинська заплава та фрагменти лісу в районі залізничної станції Підгірці.
8	Лунь лучний, грицик великий, баранець великий, лелека чорний	Перезволожені болота	Північна частина о. Муромець, ур. Кільнище, луки південніше оз. Тягле, ур. Конча-Озерна.
9	Чернь червонодзьоба, крех середній, гоголь	Паркові зони в межах заплави	Парк Моряків на Рибальському півострові, ур. Наталка, о. Оболонської коси, Наводницький парк, Русанівська набережна, Березняківська набережна, оз. Прірва, оз. Сонячне.

Венеційського (Гідропарк), острів Малий Гідропарк та мілина біля Венеційського острова, острови Малі, Наводницький парк, острів Великий Південний, урочище Покал-Галерний острів, включаючи півострів Гострий, низка дрібних островів біля острова Жуків, Русанівська набережна, Березняківська набережна, озеро Прірва, озеро Сонячне, рештки Дарницької заплави, озеро Біле (Жандарка), озеро Тельбин, озеро Нижній Тельбин, урочище та затока Берковщина, штучні озера на Позняках на північ від проспекту Бажана, озеро Видубицьке, озеро Вирлиця, Осокорківська заплава (на південь від озера Тягле), озеро Заспа-Козача Коса, урочище Конча-Озерна, острів Дикий з островом Малий Дикий, урочище Княже, Гнідинська заплава, луки та фрагменти лісу в районі залізничної станції Підгірці, заплавне озеро Відро в долині річки Віта.

На наступному етапі усі вищевказані об'єкти мають стати складовими проектного національного природного парку «Дніпровські острови». При цьому враховуючи особливості функціонування національного парку у великому місті з його значними рекреаційними

потребами та реаліями землекористування, необхідно домогтися включення низки найбільш важливих для ключових індикаторних видів елементів заплави до заповідної зони проектового НПП «Дніпровські острови».

Виходячи з вищезазначених потреб індикаторних видів це мають бути наступні об'єкти: Острови Пташиний, Вальковський, Крайній, урочище Кільнище, острів Великий Північний, острів Вербовий, острів Оболонський та острів Шарлеманя, острів Лопуховатий, острів Міжмостний, район п'яти озер біля озера Бабиного, півострів Лісовий (Східний) на Трухановому острові, урочище Південна Горбачиха, північна частина острова Долобецький, острів Малий Гідропарк, мілина у Венеційського острова, острови Малий Північний з міліною, Малий Південний та Малий Західний, острів Великий Південний, острів Сателіт, півострів Гострий, острови Куличиний Північний та Куличиний Південний, острів Тополевий, острів Довгий, острів Рачий, острів Козачий, острови Проміжний та Ольжин, острова Намистини, острів Фалеева, острів Дикий та острів Малий Дикий, урочище Княже, острів Рославський, острів Покал і прилеглі малі острови. Решту ж вищевказаних територій слід включити до зони регульованої рекреації.

За умови реалізації цих заходів попри значний антропогенний вплив заплава Дніпра в Києві продовжить відігравати сучасну ключову роль у підтриманні регіонального біотичного різноманіття, зокрема птахів (Prychepa 2019). На відміну від міських зелених зон, які є надто фрагментованими і трансформованими, «блакитна зона» міста є цілісним природним комплексом, і ця цілісність забезпечена відсутністю трансформуючого впливу міста та самим фактом наявності водотоків, які формують важливі екокоридори й природні оселища стрічкового та острівного типу, населення яких адаптоване до існування в таких динамічних умовах заплав. Це змушує ідентифікувати заплаву Дніпра в Києві як пріоритетне місце прикладання природоохоронних зусиль. Формування тут природоохоронних територій/національного парку підтвердить реноме України як гаранта, ратифікованих природоохоронних конвенцій про охорону мігруючих видів (Боннська) та природних територій, де мешкають важливі види для Європи, що потребують спеціальних заходів охорони (Резолюція 6 Бернської конвенції).

Порівняно з останніми десятиліттями, чисельність більшості мігруючих видів птахів у Європі скоротилася (Dubovyk *et al.*, 2020; Kirby *et al.*, 2008). Однією із основних причин зменшення їх чисельності модифікація природних біоценозів та виснаження ресурсів (Reif, 2013; Salafsky *et al.*, 2008). Заплава долини Дніпра не є винятком, де спостерігається скорочення видового багатства і чисельності певних видів птахів, що продемонстровано у дослідженнях (Prychepa, 2019). Заплаву важливо охороняти і як частину міського середовища, і як елемент екомережі. Розширення площі природно-заповідного фонду тут суттєво посилить Смарагдову мережу України (Prychepa & Kovalenko, 2024). У цьому ключі додає актуальності і проблема катастрофічного зменшення кількості природних територій та важливих оселищ через військову агресію росії.

Висновки

Фауна птахів, зареєстрованих у межах заплави Дніпра (м. Київ), які внесені до Червоної книги України є різноманітною і нараховує 57 видів. Серед них за останні 15 років зареєстровано 47 видів. Це відображає певні зміни в структурі, видовому багатстві та статусі рідкісних видів впродовж століття, зокрема зменшення кількості гніздових видів птахів, які реєструвались на початку 20 століття. Незважаючи на це, обсяг сучасної орнітофауни свідчить, що попри значний антропогенний вплив заплава Дніпра продовжує відігравати ключову роль у підтриманні регіонального біотичного різноманіття для рідкісних птахів. Нами виділено 22 ключових індикаторних видів птахів, що пов'язані з такими біотопами заплави: руслова частина Дніпра з відкритими плесами, мілини, пляжі і острови з рештками природного гідрорежиму,

староріччя, заплавний вербово-тополевий ліс, заплавні мішані старовікові ліси, лентичні біоценози, затоки, високотравні луки та сінокоси, перезволожені болота, а також паркові зони в межах заплави. Для забезпечення охорони цих видів і критичних для них біотопів необхідно створити зони охорони гнізд, оголосити низку об'єктів заплави Дніпра об'єктами природно-заповідного фонду місцевого значення, а на наступному етапі включити їх до заповідної зони та зони регульованої рекреації проєктованого НПП «Дніпровські острови». Зважаючи на екологічну роль і велике біорізноманіття, зокрема птахів, заплава Дніпра є пріоритетним місцем прокладання природоохоронних зусиль.

Подяки

Автори рукопису висловлюють подяку збройним силам України завдяки яким вдалось здійснювати дослідження заплави Дніпра. Також автори висловлюють вдячність авторам реєстрації деяких видів, спостереження яких використано для написання рукопису статті: О. Шеремету, С. Любченку, Д. Петриченку, О. Давидову, О. Маховській, А. Міськову, В. Мосієнку, І. Нозі, А. Литвиненко, І. Кисельовій, В. Маломужу, В. Романюку, Д. Марчуку. М. Студзинській, О. Жиленку, Д. Медовнику, О. Фоміній, а також за надані фотографії О. Жиленку, В. Маломужу, С. Любченку та Д. Петриченку та О. Шеремету. Крім того автори висловлюють подяку Ю. Коваленку, О. Шеремету, С. Маломужу у допомозі під час здійснення деяких експедицій.

Декларації

Фінансування. Дослідження виконані авторами без фінансової підтримки в порядку власної ініціативи. Конфлікт інтересів. Автори не мають конфліктів інтересів, які могли б вплинути на зміст цієї статті.

References

- Atamas, N. S., & Kukshin, A. A. (2010). Kolonial waterbirds in the reserve "Olgin island" and its environs (Kyiv). *Nature reservers in Ukraine*, 10(1), 52–55. [Russian]
- Atamas, N. S., Kukshin, A. A., & Loparev, S. A. (2012). On the distribution and number dynamics of breeding owls in Kyiv. In: *Birds of prey in the dynamic environment of the 3rd millennium: state and prospects*. Proceedings of the VI International Conference on Falcons and Owls of Northern Eurasia. Krivoy Rog, 79–86. [Russian]
- Charlemagne, M. V. (1909). List of birds in the vicinity of Kyiv. *Notes of the Kyiv Society of Naturalists*, 21(1), 183–211. [Russian]
- Charlemagne, M. V. (1914). Sketch of the Trukhanovo (Alekseevsky) Island. *Proceedings of the Dnipro Biological Station*, 1, 15–35. [Russian]
- Charlemagne, M. V. (1926). Notes on the birds of Ukraine. *Collection of works of the Zoological Museum*, 1, 91–95. [Ukrainian]
- Charlemagne M. V. (1928). State Reserve "Koncha-Zaspa". *Collection of Works of the State Fish Reserve "Koncha-Zaspa"*, 1, 11–24. [Ukrainian]
- Charlemagne, M. V. (1930). Materials for the ornithology of the State Reserve "Koncha-Zaspa". *Proceedings of the Physics and Mathematics Department of the All-Ukrainian Academy of Sciences*, 15(2), 47–90. [Ukrainian]
- Charlemagne, M. V. (1932). Birds new to the avifauna of the Kyiv region. *Journal of the Biozoological Cycle. Natural and Technical Department VUAN*, 1(2), 85–86. [Ukrainian]
- Charlemagne, M. V. (1933). New data on the birds of the Koncha-Zaspa State Reserve. *Travaux du Musee Zoologique*, 12, 75–80. [Ukrainian]
- Charlemagne, M. V. (1938). *Birds of the Ukrainian SSR*. Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Kyiv. [Ukrainian]
- Chovan, A. A., & Kazannik, V. V. (2014). Winter record of the Red-breasted goose (*Rufibrenta ruficollis*) in Kyiv. *Berkut*, 23(1), 23. [Ukrainian]
- Danilowitsch, A. P. (1932). Zum Nisten des *Himantopus himantopus* L. in der Ukraine. *Ornitologische Monatsberichte*, 40(6), 177.
- Dmytruk, O. Yu., Olishevskaya, Y. A., Kupach, T. G., & Demyanenko, S. O. (2010). Functional analysis of the green zone of Kyiv. *Geography and Tourism*, 7, 106–112. [Ukrainian]
- Domashevsky, S. V. (2002). The abundance and habitat patterns of the common kestrel (*Falco tinnunculus*) and peregrine falcon (*Falco peregrinus*) in the city of Kyiv. *Vestnik zoologii*, 36(1), 60. [Russian]
- Domashevsky, S. V. (2005). Distribution, number and migration of Short-toed Eagle in Kyiv region. *Nature reservers in Ukraine*, 11(1), 45–49. [Russian].

- Domashevsky, S. V. (2012). Species composition and abundance of diurnal birds of prey nesting in Kyiv. In: *Birds of prey in the dynamic environment of the third millennium: status and prospects*. Proceedings of the VI International Conference on Falconiformes and Owls of Northern Eurasia. Krivoy Rog, 542–544.
- Domashevsky, S. V. (2021). *Falcons (Falconiformes) of the Central Polisia of Ukraine (current state, biology and diet, conservation)*. PhD thesis [Manuscript]. [Ukrainian]
- Domashevsky, S. V., & Pismenniy, K. A. (2005a). Spring records of Pallid Harrier in the North of Ukraine. *Berkut*, 14(1), 58. [Russian]
- Dubovyk, O., Kuzyo, H., & Bokotey, A. (2020). Density variation in “rare” breeding birds in native forests and urban parks. *GEO&BIO*, 19, 20–31. <https://doi.org/10.15407/gb1904>
- Dubrovsky, Y. V. Dubrovskaya, L. D., Kotenko, A. G., Tytar, V. M., & Tsvelykh, O. M. (2008). Conservation of islands in the vicinity of Kyiv as an important component of the Dnieper ecocorridor. In: *Dnieper ecological corridor*, 78–85. Wetlands international Black Sea Programme, Kyiv. [In Ukrainian]
- Fesenko, H. V. (2010). *Birds of gardens and parks of Kyiv*. Mineral, Kryvyi Rih. [Ukrainian]
- Fesenko, H. V. (2022). *Diversity of modern avifauna of Ukraine*. Western Ukrainian Ornithological Society. Academperiodika, Kyiv. [Ukrainian]
- Fesenko, H. V., & Bokotey, A. A. (2002). *Birds of the Fauna of Ukraine: identification guide*. Ukrayinske tovarystvo okhorony ptakhiv, Kyiv. [Ukrainian]
- Kirby, J. S., Stattersfield, A. J., Butchart, S. H. M., Evans, M. I., Grimmett, R. F. A. [et al.]. (2008). Key conservation issues for migratory land- and waterbird species on the world’s major flyways. *Bird Conservation International*, 18, 49–73. <https://doi.org/10.1017/S0959270908000439>
- Kistiyakovsky, A. B. (1926). On some rare breeding birds of the Kyiv region. *Collection of works of the Zoological Museum of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR*, 1, 53. [Russian]
- Kistiyakovsky, A. B., & Melnichuk, V. A. (1982). Changes in the avifauna of the Kyiv region over the past decades. *Vestnik zoologii*, 1, 3–9. [Russian]
- Klestov, N. L. (1982). Changes in the avifauna of the Kanev Reservoir during its initial development. *Vestnik zoologii*, 6, 43–49. [Russian]
- Klestov, N. L. (1983). *Formation of near-water ornithocomplexes under the influence of hydraulic engineering (using the Dnieper River as an example)*. PhD thesis [Manuscript]. Kyiv. [Russian]
- Kostyushin, V. A. (1998). Encounters of birds listed in the Red Book of Ukraine in the Kyiv region in 1994–1995. *Avifauna of Ukraine*, 1, 102–103. [Russian]
- Kostyushin, V. A. (2014). Wintering of waterbirds on Kyiv and Kaniv reservoirs in 2011–2012. *Avifauna of Ukraine*, 5, 31–35. [Russian]
- Kostyushin, V. A., & Poluda, A. M. (2007). Waterfowl census in area of Kyiv in winter 2004/2006. *Berkut*, 16(2), 275–284. [Russian]
- Kostiushyn, V. A. Domashevsky, S. V., & Grishchenko, V. N. (2015). Materials to distribution of black kite (*Milvus migrans*) in Kyiv region in breeding period. *Berkut*, 24(1), 42–46. [Russian]
- Kovalenko, Yu., & Prychepa, M. (2021). Species composition of waterfowl and semi-aquatic birds of individual lakes in Kiev as an indicator of the general state of the environment. *Environmental Sciences*, 7(34), 192–199. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.7-34.32> [Ukrainian]
- Kryzhanovsky, V. I., & Zhezherin, V. P. (1979). *Rare animals and birds of Ukraine and their protection*. Reklama, Kyiv. [Russian]
- Kuzmenko, Yu. V. (2021). *Owls (Strigiformes) of the Central Polisia of Ukraine*. PhD thesis [Manuscript]. [Ukrainian]
- Linnyk, P. M., Zhezherya, V. A., Zhezherya, T. P., Osypenko, V. P., Batog, S. V., Kipnis, L. S., Starosila, E. V., Goncharova, M. T., Konovets, I. M., Gorbatiuk, L. O., Pasichna, O. O., Zadorozhna, G. M., Klochenko, P. D., & Shevchenko, T. F. (2023). *State of water bodies of urbanized territories. Lakes of the Opechen system*. Institute of Hydrobiology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv. [Ukrainian]
- Liubchenko, S. S. (2024). Review of observations of rare and poorly studied bird species in Kyiv region in 2016–2024. *Berkut*, 33(1–2), 11–57. [Ukrainian]
- Liubchenko, S. S. (2025). Modern winter avifauna of Kyiv region. *Berkut*, 34(2), 130–143. [Ukrainian]
- Loparev, S. O. (1996). *Ornithofauna of settlements in the center of Ukraine and changes*. PhD thesis [Manuscript]. Kyiv. [Ukrainian]
- Moroz, V. O. Kazannyk, V. V., Domashevsky, S. V., Bijlmakers, P., & Simon, A. O. (2015). New data about rare and insufficiently known bird species of Kyiv region. *Berkut*, 24(2), 87–92. [Ukrainian]
- Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine No. 29 of January 19, 2021 “On approval of lists of animal species included in the Red Book of Ukraine (fauna) and animal species excluded from the Red Book of Ukraine (fauna)”.
- Parnikoza, I. Yu., Atamas, N. S., Kolinko, V. V., Pnzenyk, O. O., Yalovy, K. V., Malovanyi, A. M., Korol, O. V., & Boreyko, V. V. (2020). *Kyiv zapovidny. Areas of high nature conservation potential in Kyiv and its neighbourhoods*. Kyiv ecological and cultural center. Kyiv. [Ukrainian]
- Parnikoza, I., & Zagorodniuk I. (2021). Mammals of the Dnipro floodplain in Kyiv: current state and changes for the last 100 years. *Theridologia Ukrainica*, 22, 21–48. <https://doi.org/10.15407/TU2205> [Ukrainian]
- Poluda, A. M. (2018). *Encyclopedia of Migratory Species of Wild Animals of Ukraine*. Kyiv. [Ukrainian]
- Poluda, A. M., Makarenko, A. G., & Krokhmal, A. I. (1986). Rare migratory birds of the Kyiv Reservoir. *Zoology Bulletin*, 1, 87.

- Popov, B. M. (1932). Barn Owl (*Tyto alba guttata* Bzhm.) and its diet in the reserve “Koncha-Zaspa”. Materials for the district study of small animals and birds that feed on them. *Publication of the Commission for Natural and Geographical Local History*, 1, 81–91. [Ukrainian]
- Prychepa, M. V. (2019). Species composition and communities of raptors and hygrophilous birds of meadows and wetlands in some parts of Kyiv and its outskirts. *Berkut*, 28(1–2), 6–14. [Ukrainian]
- Prychepa, M. V. (2020). Findings of birds listed in the Red Book of Ukraine in the lower reaches of the Desna River (Kyiv region). *Findings of protected plant, animal and mushroom species in Ukraine* (Series “Conservation Biology in Ukraine”), 19, 440–441. Kyiv. [Ukrainian]
- Prychepa, M. V., & Kovalenko, Y. O. (2021). Structural of ichthyofauna and ornitofauna of Almazne lake (Kyiv). *Biodiversity, ecology and experimental biology*, 23(2): 77–86. <https://doi.org/10.34142/2708-5848.2021.23.2.06> [Ukrainian]
- Prychepa, M. V., & Kovalenko, Yu. O. (2024). The importance of reservoirs of the upper cascade of the Dnipro for the conservation of rare species of fish and wetland birds. *Ecology and Noospherology*, 35(2), 129–139. <https://doi.org/10.15421/032420> [Ukrainian]
- Prychepa, M. V., & Kovalenko, Y. O. (2024a). Rare and rare species of birds of wetlands of certain regions of Kyiv region. In: *Distribution of rare biodiversity in Ukraine* (Series: Conservation Biology in Ukraine), 38, 363–395. Druk-Art, Chernivtsi. [Ukrainian]
- Prychepa, M. V., & Kovalenko, Y. O. (2024b). Recent updates on the species composition of vertebrates in the landscape reservations “Lake Tyahle” and “Osokorkyvski meadows”. *Biodiversity, ecology and experimental biology*, 25(1), 42–63. <https://doi.org/10.34142/2708-5848.2024.26.1.05> [Ukrainian]
- Prychepa, M. V., & Kovalenko, Yu. O. (2025). Species composition and ecological and faunistic characteristics of the ornitofauna of Horbachykha tract (Kyiv). *Avifauna of Ukraine*, 11, 44–55. [Ukrainian]
- Prychepa, M. V., & Pryshlyak, S. P. (2025). Registrations of animals listed in the Red Book of Ukraine and Resolution 6 of the Bern Convention in the Kyiv and Kaniv reservoirs (Kyiv, Cherkasy regions) for 2024. In: *Modern studies of rare biodiversity in Ukraine* (Series: Conservation Biology in Ukraine), 44, 371–376. Druk-Art, Chernivtsi. [Ukrainian]
- Prychepa, M., Hrynevych, N., Kovalenko, Yu., Vodianskyi, O., Svitelskyi, M. [et al.]. (2021). Diversity of aquatic animals in water bodies Opechen' (Dnipro floodplain, Ukraine). *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(3), 285–291. https://doi.org/10.15421/2021_173
- Prychepa, M., Kovalenko, Y., Hupalo, O., & Parnikoza, I. (2023). Natural values of the Horbachykha tract (Kyiv, Ukraine). *Polish Journal Natural Sciences*, 38(3), 215–251. <https://doi.org/10.31648/pjns.9480>
- Reif, J. (2013). Long-Term Trends in Bird Populations: A Review of Patterns and Potential Drivers in North America and Europe. *Acta Ornithologica*, 48(1), 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2022.109137>
- Romanenko, O. V., Arsan, O. M., Kipnis, L. S., & Sytnyk, Y. M. (2015). *Ecological problems of Kyiv reservoirs and adjacent territories*. Naukova Dumka, Kyiv. [Ukrainian]
- Salafsky, N., Salzer, D., Stattersfield, A. J., Hilton-Taylor, C., Neugarten, R. [et al.]. (2008). A standard lexicon for biodiversity conservation: unified classifications of threats and actions. *Conservation Biology*, 22, 897–911. <https://doi.org/10.1111/j.1523-1739.2008.00937.x>
- Shcherbyna, M. (1926). Ornithological notes. *Collection of works of the Zoological Museum*, 1, 97–126. [Ukrainian]
- Shummer, A. A., & Shnee, A. H. (1909). *A brief list of birds in the vicinity of Kyiv*. Kyiv. [Ukrainian]
- Smogorzhevsky, L. A. (1970). Flight of Caspian terns on the territory of Ukraine. *Zoological Bulletin*, 4, 86–87. [Ukrainian]
- Strus, Yu., & Shydlovskyy, I. (2016). The condition of breeding populations of meadow waders in the Lyiv region over the period 2009–2014 and recommendations for their protection. *Visnyk of the Lviv University. Series Biology*, 72, 168–179. [Ukrainian]
- Vishnevsky, V. (2021). *Reservoirs of Kyiv*. Nika-Center, Kyiv. [Ukrainian]
- Voinstvensky, M. A. (1984). *Birds*. Soviet School, Kyiv. [Ukrainian]
- Yanenko, V. O., & Loparev, S. O. (2012). Report on rare and endangered birds in the vicinity of Kyiv and protection of their biotopes. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Biology*, 60(3), 7–10. [Ukrainian]
- Zubarovsky, V. M. (1977). *Fauna of Ukraine. Vol. 5. Issue 2. Birds of Prey*. Naukova Dumka, Kyiv. [Ukrainian]